

THE
NIGHT SEDER
BAIS MEDRASH
TAILORED TO FIT YOUR SCHEDULE AND YOUR NEEDS

גניבה וגזילה

Week 5

ח"מ שמ"ח ו'-ח
ערוך השלחן שס"ו א'- שס"ז ב

לז"נ ר' שמואל-ל יוסף בן ר' מרדכי אהרן ע"ה

לז"נ שלום פנחס בן מרדכי א-ליעזר ע"ה

לז"נ ויצה בת ר' שמואל-ל זאב ע"ה
לז"נ לוי בן דוד שלמה
לז"נ שמואל-ל זאב בן לוי

A program funded solely by the Night Seder Bais Medrash
Please contact us for sponsorship opportunities

והג דבר תורה מוכר את עצמו ומשלם לוה הקרן [פירוש, ולא הכפל, דכתיב [שם ב'] ומכר בגניבתו, ולא כפילו וכמ"ס זריש סימן ל"ח [טור סעיף ב']], אבל בזמן הזה אינו נמכר שאין תורת עבד עברי נוהג אלא בזמן שהיוולד נוהג, עכ"ל: [סעיף ו'] והגביה הגניבה, פירוש, וע"י

הגניבה קנאה, והגנב היה יכול להוציא את הגניבה וזולת זה המסיע ונמלא שהיתה גנובה ועומדת וזולתו, ומסיים הרא"ש [בתשובה כלל ס"ד סי' א'] והטור [סעיף י"א] הביאו דבר זה, והא דלמרינן [ב"ק ק"א ע"ב] גול ולא נמלאו הצעלים ובה אחר וגולו, רצה מזה גובה רצה מזה גובה, היינו דוקא כשהשני גולס מהראשון, וכיון דלא נמלאו הצעלים ה"ל כאילו גולו מהצעלים, אבל היכא שלא בא לגול אלא לסייע והוא כבר קנאם בהגניבה לא. עוד כתב טעם אחר לפטור כשלא ידע שהוא גניבה, ע"ש: [סעיף ד'] וזגב חפץ אחד בו, אע"פ שכתב עליו מור"ם דלחיי דיש לו טענה על מה שלקחה, מ"מ כתב לשון וגנב, כיון שאין ידוע לראובן שטענמו אמת,

וחזקה היא שכל מה שהוא בנית האדם הוא שלו, וגם הוא הלך שם נחשאי: [זו דוקא ששמועין יש לו שום טענה בו, ומסיים דזה הרא"ש והטור [המובאים בציונים אות ד'] וכתבו ז"ל, וכתב אינו חייב משום שומר אצירה להחזירו ליד בעלים, כיון ששמועין אומר שיש לו טענה עליו, ואם יחזירו לראובן ללא יתפוס שמועין אח"כ משל ראובן לא היה מחזירו לו, ואין ראובן חייב להחזיר ממנו לו בממונו, עכ"ל:

מאירת עינים

ערך לחם

סעיף ד', ליד ראובן והחזירו לשמועין אין לו כ"ל. שם בסופו. ממונו בדין. אם אמר שמועין שלקחו בדין שיש לו תביעה עליו. [טור סעיף י"ב בשם הרא"ש בתשובה כלל ס"ד סי' א']. ואם לא, חייב, כיון שידע שהיה גנוב מלוי. [מור"ם ב"ב סי' תקס"ד]. וי"מ להשיב את ראובן על זה או להחזיר בפניו כפי טענת התובע.

ביאור הגר"א

נש"ע, ולכאורה משמע בגמ' [ב"ק ט"ז ע"ב] דעם הרמ"ה מדלא אמרו האי דינא דתפס אלא כפגלג נחא, וכן לא מצינו שדנו כגנב אלא כפגלג נחא וכו'א וע"י תפסה וכמ"ס תוס' [שם ד"ה ואי תפס] ורמ"ש שם: [ליקוט] מיהו יש בו. וכן דעת הר"ף זריש פרק המפקד [י"ט ע"א מדפי הר"ף] שכתב והני מילי בנזק ישראל כ"י ואי קדים כ"י, וכן פסק הרא"ש [ב"ק פ"א סי' ב'] דלא כהרמ"ה (ע"כ): [סעיף ה'] י"ט. אם יש בו. ר"ל דלא אין גזינן מקרקעות וכמ"ס זריש סימן ח"ט וכמ"ס ז"ק י"ד ב' דמטלטלין כסף הוא, ועין מ"ס בסיון ק"א סעיף ג' וסעיף ד': [ליקוט] תשלומי בו. עין מ"ס זריש סימן ח"ט [סק"א] דהוה לדעת הרמב"ם [פ"ג מגניבה ה"א], ושאר פוסקים חולקין ע"י (ע"כ): ב. ואם בו וגובין בו. ר"ל לאפוקי דמטלטלין וכמ"ס שם [ב"ק ז' ז': סעיף ו'] בא. מי בו. כמ"ס בפ"י דמטלטלין [י"ג ע"א] מקיים בו. וכתב הרא"ש [המובא בבאר הגולה אות ג'] ולא דמי למ"ס [ב"ק ק"א ע"ב] גול ולא נמלאו כ"י רצה כ"י, דשם ששני גולו מלאשון כ"י, ואי ר"ל דוקא בגולו מלאשון דהא אמרין ג"כ ביוזם בדין ק"א ב' וכן נמכר שם קט"ו א' ובחולין קל"ח* א', אלא ר"ל שנחזיקו השני

לקנוחה: [סעיף ד'] כב. ראובן שראה בו. עין סמ"ע ס"ק ט"ז ומסיים בו דנמקום הפסד אין חייב כמ"ס ז"ל ב' א"ס אין שם בו: כב. אבל אם אין בו דהוי ליה בו. כמ"ס ז"ל ב' הכישה בו, ואע"ג דלמרינן ז"ל ב' א"ס אין שם בו, ה"ג כיון שהחזיר לידו קליטו בידים,

פתחי תשובה

סעיף ה' ה. תשלומי גניבה בו. עין בשלטי גבורים פ"ק דב"ב דף ק"ס סוף ע"ב [י"ט ע"א מדפי הר"ף אות ב'] שכתב דמהא דאיתא בגמרא ב"ק ע"א ע"ב דהאומר הרי עלי עולה והפריש שור ובא אחר וגנבו מצי גנב פטור נפשיה בכבש כ"י, יש ללמוד מכאן דהגנב דבר מחזירו שאותו דבר היה שאול ביד הגנב, ותנא פטור הגנב עם השואל לו בדבר מועט,

גליון מהרש"א

למה"י. עין תוס' ע"ז דף ע"א סוף ע"ב, ואיני מנין קושיות, דהא נמקום דלן משיכה קויה, גם ישראל אינו חייב באונקין וכמ"ס תוס' י"ט ה"ל

כהרמ"ה שכתב הטור בשמו שם בסוף סימן שמ"ט שלא מהני תפיסה בקנס אלא כבדי נזק ולא ככפל ד' וה' שהוא יתר מנזק, דתקנתא עבדי ליה רבנן לנזק ולא עבדי תקנתא להרדים על ממוניה כ"י, ומשום השמיטת המזכר, ומור"ם ז"ל ס"ל כהרמ"ש [ב"ק פ"א סי' ב']

ה' תשלומי הגניבה י"אם יש לו מטלטלים יורדים להם ואם אין לו מטלטלים אלא קרקעות יורדים להם י"גובים מהעידית שלו כשאר נזיקים. ו' מי שגנב י"הגביה הגניבה ו'בא אחר וסייע להוליכה משם פטור זה השני. ז' ראובן שראה שמעון שנכנס לבית לוי וגנב חפץ אחד ובא אותו חפץ ליד ראובן והחזירו (לשמעון) אין לוי יכול להוציא ממנו בדין. הגה ה"ה ודוקא ששמעון יש לו שום טענה נגד לוי א"ל אלא אם אין לו טענה עליהם רק גנב ציונים ומקורות ו' טור סעיף י"א בשם תשובת הרא"ש כלל ס"ד סי' א'. ו' שם בטור סעיף י"ב בשם תשובת הרא"ש הג"ל. ו' שם בטור. ו' מור"ם פרק המוכר את הספינה ב"ב סי' תקס"ד. ד"מ י"ב וכן משמע מתשובת הרא"ש. ו' ממנהדרת באה"ג ואילך: אחד.

יג' וגובין מהעידית כשאר נזיקין. דכתיב דזה כפרשת משפטים [שמות כ"ב ד'] מיטב שדהו ומיטב כרמו יושלם, והיינו דוקא כשאין לו להשתלם ממנו אלא קרקע וקרקע אינו יכול לטלטלה למכרה במקום אחר, לכן הזיקה המורה לשלם מן העידית שלו שיש עליה קופצים לקטתה או יחזיק הנזק לעצמו כמ"ס ג"כ בסיון ח"ט [סעיף א']. ועין בטור [סעיף ט'] שסיים וכתב ז"ל, ואם אין לו לא מקרקעי ולא מטלטלי, בזמן שהיוולד

באחריות השור במשיכת השליח כיון שלא ידע השליח שהוא גניבה. [מור"ם ב"ב סי' רל"ז]. אבל אם ידע, נ"ל שהמשלח פטור והוא חייב, ועין סימן קע"ז דין ה'. סעיף ה' בסופו. מי שגנב ושנה באיולתו, יש מי שכתב שמגדין אותו. [ואם טור סעיף י"ג]. סעיף ו' בסופו. ומדברי הר"ם במדרכי פרק המוכר את הספינה [ב"ב סי' תקס"ד] נראה שחולק.

באר הגולה

סעיף ה' ג. שם [בסוף] סעיף ט', וכן כתב הרמב"ם שם כפרת ג' [מגניבה דין י"א], מנרייתא פרק קמא דנבא קמא דף ו' ע"א ישיב [שמות כ"א ד"ד] לרבות שזה כסף ואפילו סוניה, וכדמפרש שם בגמ' ע"כ כל מילי מיטב הוא דאי לא מודעין הכא מודעין במחא אחרתא. מ. זריש פרק קמא דז"ק דף ד' ע"ב ח"י כ"ד [אבות] נזיקין תשלומי כפל וכו', וכדמפרש לה ר' אבהו שם דף ה' ע"א. סעיף ו' ג. שם [בסוף] סעיף י"א בשם תשובת הרא"ש [כלל ס"ד סי' א']. ס. מנאחר שם [בסוף] שאלה שהוציא מרשות הצעלים לרשות אחר בא האחר וסייע. * ויחל שם דגנב אין כאן כיון שלא נחטין לקנות בהגנתו, ודוקא כשהיה יכול לצד להוליכה בלא סיוע השני דלמקמן בסעיף ח'. עוד איתא שם שפטרו עוד מטעם שמועין המסייע שגדין לקח החפצים. סעיף ז' פ. שם [בסוף] סעיף י"ב, ושם בתשובת הרא"ש [כלל ס"ד סי' א']. ויחל שם, כיון ששמעון טוען שגדין נטלה מניה לוי מחמת תביעה שיש לו עליו וכו', ואם יתפוס שמעון משל ראובן לא היה מחזירו לו, אין ראובן חייב להחזיר ממנו לו בממונו.

לקנוחה: [סעיף ד'] כב. ראובן שראה בו. עין סמ"ע ס"ק ט"ז ומסיים בו דנמקום הפסד אין חייב כמ"ס ז"ל ב' א"ס אין שם בו: כב. אבל אם אין בו דהוי ליה בו. כמ"ס ז"ל ב' הכישה בו, ואע"ג דלמרינן ז"ל ב' א"ס אין שם בו, ה"ג כיון שהחזיר לידו קליטו בידים,

באר היטב

וכמ"ס בסיון ק"ל. שם [סמ"ע סק"ח]: סעיף ו' ה. השני. וסיים הרא"ש דזה הניחו הטור ז"ל, והא דלמרינן גול ולא נמלאו הצעלים כ"י רצה מזה גובה כ"י, היינו דוקא כשגולה השני מהראשון, וכיון דלא נמלאו הצעלים ה"ל כאילו גולו מהצעלים, אבל היכא שלא בא לגול אלא לסייע והוא כבר קנאם לא. [סמ"ע סק"ח]. [עין בתשובת שנת יעקב ח"א סי' קע"ח]:

חידושי רעק"א

הטור [שם סוף א'] הוצא כמ"ס [שם סוף א'] מוכה דמ"ל באוקמתא דכניסא [בתשובה ל"א ע"ב] דמשיכה קויה כה"ד לענין גניבה עכ"ס, עין בתוס' שם [ויה בירושלמי הרבים]:

ולסייע לה להוציאו, ואף שלא היו שם עדים על ההוצאה, וכדמשמע מלשון משום שמעון שכתבו הטור [המובא בציונים אות י'] והמחבר ז"ל, והשיב שמעון אמת הוא שהוציאו, כו', דמדקאמר אמת משמע שזולת הודאחו לא היה ראובן יכול לגרר הדבר בעדים, אבל דין שלפני זה [סעיף ד'] מיירי שלא נכנס שמעון לסייע על הגניבה, אלא שכתבו ראובן על שאל לידו והחזירו ליד הגנב, ואף שנטור [סעיף י"א] משמע שהמעשה היה שנכנס ג"כ וסייעו להוציאו, הא כתב שם טעמים אחרים לפטרו על ההוצאה, והוא, כיון שהגנב כבר הגניבו והיה יכול להוציאו לבדו, ועוד שם טען שמעון שידע שהאמת אמת, ע"ש, ודו"ק:

שאתם ולא ידעתי של מי היו וגם לא הגביהתם אך היא הגביהתם ונתנתם לי ^אשמעון חייב להחזירם כי מה לו ליכנס לחדרו להוציא הספרים וניכר הדבר שכיון לסייע לגזול חמיה ומה שטוען שהיא הגביהתם ונתנתם לו מכל מקום הרי טוען שהיו כבדים ולא יכלה שאתם וכיון שלא יכלה להוציאם משם אם לא סייעה הוה ליה כאילו הוציאם הוא ויגבה ראובן ממי שירצה מכלתו שהודית לו שהם ברשותה ואם ירצה יגבה משמעון. הגה ^בוכן אם הטמין הגנב הגניבה והונך לאלת מן העיר עד שאינו יכול להכריח הגניבה ושלח אחר כך איש אחד להביא לו

ציונים ומקורות (י) טור סעיף י"ג בשם משנת הרא"ש כלל ק"א סי' ד. (א) מרדכי פרק הספינה ב"ב סי' תקס"ד. ד"מ י"ג.

ביאור הגר"א

ועוד ללכאורה י"ל מאי קמדמי שם להכסה הא באכידה כל שאינו זקן מיחייב ובחזני אפילו אינו זקן לא מיחייב, וז"ל דשאי כאן לפי שאכידה מדעת היא ^אמש"כ באכידה, והשתא קמדמי שפיר דדין כל אדם כאן כמו זקן באכידה, מש"כ בעובדא דכאן דלאו אכידה מדעת וכל אדם מיחייב להחזיר אפילו לא מטי לידיו וכו"ש בהגיד לידו ופשיעה היא שהחזיר ליד שמעון, ועיין חו"ס דצ"מ כ"ה ב' גד"ה ואם כו', ובפשיעה כו"ע מודי דמיחייב שומר אכידה כמ"ש בסמ"ע ע"ב [סעיף ב'] וסימן רס"ז [סעיף ט"ז], ובפרק הפועלים [נ"ג ב'] שומר חנם שה"ל לקדם ברושעים כו', ואפילו כל אדם שאין חייב אם לא קידם אע"ג דמלוה להקדימו משום השכר [אכידה] אי לא קידם פטור דאינו חייב בפשיעה, מ"מ אם בא לידו הו"ל שומר אכידה וחייב, וכן כל כה"ג שרואה ממון פטור שיהיה לאיצור והצילו חייב בשמירתה באכידה, ועיין יו"ד סימן שמ"ט סעיף ג' בהג"ה, ולא דמי למ"ש בנ"ב ג"א ב' קיבל מן האשה כו', דשם אינו יודע שהם גנובים ואחזקו אינש בגנאי כו' כמ"ש רש"י שם [ד"ה יחיד לאשה], ואמרין שם [ג"ב ע"א] אי מהימנא לך כו', וכ"ש כה"ג. ולא שייך כאן תקנת השוק [ב"ק קט"ז ע"א] דהא בגנב מפורסם לא עשו תקנת השוק אע"ג שלא ידע שספק זה גנוב כ"ש כה"ג: ^אסעיף ח' ב. ראובן כו' ומה שטוען כו'. כמ"ש בפ"י דשכ"ס [צ"ב ע"ב] זה אינו יכול זה אינו יכול חייבין, ושעור אחד לכולם, ע"ש: ב.ה. (ליקוט) הוה ליה כאילו הוציאם הוא. וה"ל כשליט של הגנב דחייב כמ"ש בנ"מ ח' א', ועיין רש"י שם ד"ה פטור כו', ואע"ג דשליט לא נחמין לקטות הגניבה אלא למשלח, וה"ה הכי נמי כאן, וככתב רש"י בנ"מ הנ"ל פטור מלשלם כפל, ר"ל דקדן מ"מ ישלם מן שהוא (ברשות) [נדרשות] כמ"ש [ב"ק ק"א ע"ב] ר"ה מזה גובה כו', ח"ש כאן יגבה ראובן ממי כו' (ע"כ): ב. וכן אם הטמין כו'. כ"ל בסעיף שקדם, ועוד דהוא עיקר הגנב כמ"ש בנ"ב יו"ד א' פ"ר הכשרתי כו' כ"ל דהוא כו' חמשה שיטות על ספסל כו', כל שכן כה"ג, ואמרין [נתיב מ"ה א' וס"מ] לאו עכברא כו':

באר היטב

סעיף ד' ה. לשלם. ואע"פ ששמעון כבר הגניב הגניבה והוציאה וקנאה בהגבהה ובסעיף הקודם פטר לשמעון מה"ט, הוה פטור ממה שסייעו בהוצאתו ואחר שהוציאה בא הגנב ונטלה מידו, מש"כ בזה דמעצמו החזיר ליד ראובן הגניבה והיה יכול להחזיקה בידו ולהחזיר ליד הבעלים, משו"ה חייב שומר אכידה. סמ"ע [סעיף יח], סעיף ח' ב. ליכנס. פירוש, ומשו"ה אם אף כי לקריתו שום טענה למה גנבתו, מ"מ כיון שהוא אינו יודע אם האמת אמת לא היה לו ליכנס כו', ואף שלא היו שם עדים על ההוצאה, וכדמשמע מלשון שהשיב שמעון אמת הוא שהוציאו, משמע שזולת הודאחו לא היה ראובן יכול לגרר הדבר בעדים, אבל דין שלפני זה לא נכנס שמעון לסייע בגניבה אלא שכתבו ראובן על מה שהחזיר לגנב הגניבה שאלה לידו, ואף שנטור משמע שהמעשה היה ג"כ שנכנס וסייע להוציאו, הא כתב שם טעמים אחרים לפטרו, והוא, כיון שהגנב היה יכול להוציאו לבדו, ועוד דשם טען שמעון שידע שהאמת אמת, ע"ש. שם. [סמ"ע סק"יט]:

ואתו דבר מישאל צריך הגנב לשלם כל דמי שויו כו', ע"ש:

גליון מהרש"א

דרמב"ס סוגר דכסאג לא נעשה גולן, וכן מוכח מהאי דלעיל סימן שמ"א סעיף ד', ועיין בגליון סימן שפ"א סוף סעיף ה' [בד"ה חייב לשלם דבעיניו]. שם. שהודית לו שהם ברשותה. משמע דלולי כן לא היה יכול לגבות ממנה. דאם גם הוא אינו יכול לבדו, היה דיוט כמו שנים שליו או שקיבלו פקדון בסמ"ע ע"ז לעיל דחייב כל אחד על חלקו, ועל חלק פטור הוא ערב, ואם הוא יכול לבדו, גם מחזיק לא היה יכול לגבות ממנה דמשיך אין בו ממש, כמו בחיובי שבת בדרמב"ס פ"א מהלכות שבת [והס"ד] ונכנסה דף י"ג [ע"א], ועיין לקמן סימן פ"ח ט' בהג"ה שנים. ויראה דמפסה דהכא כן מיירי דהוא היה יכול, דל"כ למה יכול לגבות משמעון כולו, ועיין רש"י בנ"ב ע"ב ב' ד"ה שותף שנטה לדעת פטור, ואפשר דגם ערב אינו על חלק פטור, ועיין בגליון סימן פ"י סעיף ל"ז [בד"ה ופשיעה ביד חייבא], ועדיין אינו מיושב לי למה לר"ך לטעם שהוא ברשותה, כיון דמפסה שהגניבהה נחמיהה כדליתא בסעיף ד'. ונאמח אין זה ענין כלל לשנים שגנבו ששם המעשה יחד, אבל כאן היא נחמיהה ממנה הגניבה, והוא נחמיהה ביחוד כיון שלולי הוא היה נשאר להבעלים כיון שלא יכלה להוציא.

יו וזה יודע ראובן. פירוש, יודע שאין לו טענה עליו: [ה] חייב ^אדש"ס ד"ז. ואע"פ ששמעון כבר הגניב להגניבה והוציאה וקנאה בהגבהה ובסעיף שלפני זה פטר לשמעון מה"ט, היינו דוקא שפטרו ממה שסייע בהוצאתו ואחר שהוציאה להגניבה בא הגנב ונטלו מידו, מש"כ בזה שמייירי ששמעון מעצמו החזיר ליד ראובן הגניבה והיה יכול להחזיקה בידו ולהחזיר ליד הבעלים, משו"ה חייב מדין שומר אכידה, וק"ל: ^אסעיף ח' י. שמעון חייב להחזיר ד"ו כי מה ד"ו דיכנס בו'. פירוש, משו"ה אף אם יש לו שום טענה לקרובתו למה גנבו, מ"מ כיון שהוא אינו יודע אם האמת אמת, לא היה לו ליכנס לבית חבירו

אולי צ"ל: לה וכו' למה גנבתו. וכו' מהבבא"ה

פתחי תשובה

דאינו חייב הגנב לשלם לו רק כפי מה שנתפטר, ואפשר דאם היה אותו דבר מגוי כו', עש"ב. ועיין במשנה למלך פט"ז מהלכות מעשה הקרבנות [ה"ח] שרצה ללמוד מגמרא הנ"ל, דמי שגנב אתרוג מחבירו קודם החג שקנה אותו בדמים יקרים מפני חשיבותו, מצי גנב פטור נפשיה בנתינת אתרוג אחר חובה אף שאינו חשוב כדור האחר, ושוב דחה זה דשאני התם דשור זה שהפריש אין לו דמים, דהא קי"ל [פסחים פ"ט ע"ב] דהמוכר עולתו ושלמיו לא עשה ולא כלום, נמצא שאין חיובו של הגנב אלא משום תשלומו של הנודר ומשו"ה פטור נפשיה בכבש כו', אבל הכא גבי אתרוג מצי למימר אנא הוה (ובינא) [ומובינא] ליה כו' [וכיוצא בזה ממש כחב בתשובת חכם צבי סי' ק"כ, ע"ש, ועיין בתשובת בית שמואל אחרון חלק ח"מ בסופו סי' ה' גם כן מזה], ומסיים וכתב שדברי שליט הגבורים פ"ק דב"ב הם דברים מתמיהים, וצ"ע, ע"ש, גם בספר שער משפט לעיל סימן ע"ב ס"ק י"ב החזיר ג"כ דברי השלטי גבורים הנ"ל וחולק עליו דאף אם היה

סעיף ד'. דהוה ליה להשיב אבירה לבעלים. עיין גליון לעיל סימן ז' סעיף ה' [בד"ה אבל דהוה בליה]. סעיף ח'. וניכר הדבר שכיון לסייע לגזול. פטור. [המובא בציונים אות י'] חיתא ^אואם יוכר הכתר, וכן הוא בשמות הרא"ש [המובא שם], וז"ל דמתי קאמר, דגם טעם מה לו לנטות לחדרו לחזק כפי לחיוב דהא קי"ל [ב"ב ב' ע"א] אדם מועד לעולם וכו', וא"כ אף דלעיל ע"ש הוה שוגג וחייב, אלא לילי עעמא, אז מה לו וכו' היה נידון לאונס גמור דפטור בזמק ככתוב בגליון בסמ"ע סימן קכ"ז [בד"ה אבל ויחיה], אבל עכשיו דאמרין מה לו לנטות אינו כי אם שוגג לא אונס, ואף למה שכתבתי בגליון סימן שפ"ס סק"ל בנ"ב דדוקא זמק חייב בין שוגג וכו' אצל גולן לא, מ"מ גם זה שנתנו ליד גנב, זמק מיקרי. ובקלות ריש סימן כ"ה [סמ"א] השוה לוקח לעצמו בשוגג לנתן ביד אחר בשוגג, ולדעתי חלוקים, דהוה גולן בשוגג זה זמק בשוגג, דדוקא מראה לגנב לא כרי היקף וחלוק מן מראה לאונס לקמן בס"ק פק"ה, אבל טוען ביד גנב זה כותן ביד אונס, דלא שייך מי ימיר דיגנוז דהא הוא לוקח ככר, ועיין בפני יושע פסקים דף ל"ב [ע"א] ד"ה כל היכא דמעיקרא, ועיין בספק משנה סוף פ"י מהלכות תרומות

סעיף ח' ה' המראה לחבירו לגנוב או ש"הו בו. בכל הפוסקים
למא לא השולח את חבירו לגנוב, אלא לא הוכירו מהמראה לחבירו לגנוב,
רק הרב עירבב שניהם יחד, ואז לטעמיה שכתב בדרכי משה [סעיף י"ג]
והתרומה הדשן סי' שט"ו כתב, ראובן הראה לגנוב מפורסם מחמת

של לוי לגנוב מחוסה, ראובן פטור דהו
גרמא נזקין סי', ונ"ע דהא בלא"ה
פטור משום דאין שליח לדבר עזירה,
עכ"ל. ולפי מה שכתב הר"ב לעיל רש
סימן (קפ"ה) [קפ"ב] דהיכא דאין
השליח בר חיובא יש שליח לדבר עזירה
וכן כתב כאן בשם י"א אומרים, פשיטא
דלא קשה מידי, דאשמועינן התרומה
הדשן הכא דאפילו היכא דאין השליח בר

הגניבה השליח חייב לשלם דהוא עיקר הגנב
מאחר שידע שהוא גניבה. (ה"ה) המראה לחבירו
לגנוב (י"א) או שלחו לגנוב אין המשלח חייב לדאין
שליח לדבר עזירה. מיהו אם השליח אינו בר

ציורים ומקורות (י) תרומה הדשן סי' שט"ו. ד"מ שם. (י) נמקי יוסף פסק
מבוסס ב"ק כ"ט ע"א מדפי הרי"ף. ד"מ שם. (י) בציורי שפי"ו ובא"ה:
דברי פלגו שם.

חיובא פטור המראה משום גרמא, ואפילו למה שהעליתי שם [ספ"א]
דאפילו היכא שאין השליח בר חיובא אין שליח לדבר עזירה נמי לא קשה
מידי, דאשמועינן דקד"ל דאף ע"ג דאין שליח לדבר עזירה חייב,
וכדאמרינן במאן דמראה ממון חבירו לגוי חייב דלקמן סימן שפ"ח
[סעיף ב'] דלאו משום שליחות מחייבין
ליה דהא אינו שלוחו, אלא אע"ג דלאו
שלוחו הוא חייב מידי דגרמא, קמ"ל
דהכא לא הו' גרמי אלא גרמא, וכן
הוא להדיא הפלפול בכל המשואה
בתרומה הדשן למקל דלא דמי דלקמן
סימן שפ"ח, ע"ש, וזה ברור. עיין
בתשובה מהר"ם מלובלין סימן פ"א
דף נ' ע"ג [קש"כ]:

מורי וזהב

אינו מכיר בה, דלא מצינו שנענש יואב ע"ז, דדי בזה שלא ידע
יואב לפטור את דוד אבל לא לחייב את יואב, ומלבד זה לא
מסתבר לחייב את השליח במה שהוא עושה לפי דעתו היתר, ודעת
רש"י ותוס' בפרק מרובה [ע"ט ע"א רש"י ד"ה פטור ותוס' ד"ה נתון]
כהמרדכי, והכי ק"ל:

ביאור הגר"א

[שם ה' ע"ב מדפי הרי"ף] בשם הרמ"ה: (ליקוט) מיהו אם השליח
בר, מיהו לטעם התרומה הדשן [שם] שכתב במראה דפטור דגרמא הוא,
ולא דמי למראה ממון ישראל לגוי, דאינו נזקין כמו נגז' או אנס
דשמא לא יגנוב, ור"י כתב [שם] דנ"ע כ"כ ד"ה זאת אומרת* דלא הו'
גרמי אלא כגרי היקא או שנעשה מידי, וגם לריב"א [בתוס' שם] דדבר
הרגיל, זה אינו רגיל כ"כ, ע"ש בתרומה הדשן, ולפי"ו אפילו בלאו בר
חיובא פטור ככה"ג (ע"כ):

פתחי תשובה

רק כהתוספות שם [ד"ה ושתתן] דפירשו שהגביהו שניהם, ועיין בהרב
המגיד פ"ב מגניבה הלכה י"ד [דכתב ג"כ, פירוש, שגנבו שניהם
באחד], וכל זה ברגע הקנין, ואם אז מיד חלקו באותו מעמד אזי אם
בשותפות גנבו אינן אחראין וערבאין זה לזה וכל אחד ישלם חלקו,
[משמע שדעתו כדעת החות יאיר דלעיל שמדמה שנים שגנבו לשנים
שהזיקו, ולא כהשבות יעקב הנ"ל], אך אם אחד הוציא ונתן החצי
לחבירו, נמצא ה"ל כגול ולא נתיאשו הבעלים ובא אחר וגטלו ממנו
רצה מזה גובה רצה מזה גובה, נמצא אם אותו שאין לו לשלם הוציא
כל השק ונתן לאיך החצי, אין לו [ר"ל זה שיש לו] לשלם אלא החצי
שקיבל מהגנב, אך אם זה שיש לו הוציא וחלק עם איך, גובה כולו
משל זה שיש לו, ועיין בטור חו"מ ודרכי משה סימן שמי"ט [צ"ל
שמי"ח]. וכתב עוד, וכל מה שאמרנו שצריך הגנב לשלם, היינו אם
נשארה הגניבה בידו ונהנה ממנה או מחליפי הגניבה, דמה לי הן מה לי
דמיה, אבל אם נאבד הצמר אפילו בפשיעה, או אפשר אפילו הזיקה
בידים, אין להוציא מהגנב אם אינו בא לצאת ידי שמים אלא רצה
בעיקר הדין, מצי למימר קים לי כהרמב"ם פ"ט מגניבה מהלכה י"ג
ואילך. אך אם שהתה הגניבה ביד אחד מהם לכדו זמן מה [ר"ל היכא
שהגביהו שניהם כאחד רק לא חלקו אז מיד באותו מעמד אלא שהתה
כל הגניבה ביד אחד מהם קודם שחלקו] וא"כ היה לו להשיב אבידה
לבעלים [כמ"ש לעיל סעיף ז' בהגה], נמצא על חלקו אינו חייב אלא
כגנב, ופטור מפשיעה מפני דקים ליה בדרכה מיניה, ואמנם על חלק
חבירו חייב כשומר אבידה, נמצא חמור חלק חבירו מחלק של עצמו.
ואם יש הכחשה בין הגנבים בכל מה דכתיב לעיל, אי"כ החצי ישלם זה
שיש לו לשלם, והגנב יתן חרם סתם על זה משום איך החצי אם לא
נפסליו ע"פ עצמן, וגם לא איכפת ליה הואיל ועכ"פ מחויב לשלם או
להגנב או לחבירו הגנב שישלם עתה עכורו חלקו [משמע שדעתו דלא
כהחות יאיר הנ"ל], מ"מ הוי נוגע בעדות, אפילו לא קאמר בעלמא
השני נזה לי בו [ועיין לעיל סימן ל"ז סעיף י"א [וזה פתחי תשובה שם
ספ"ו]], הכא נזה לו להיות חייב לזה שגנב עמו בשותפות, שזה לא יפקיע
שמו ויתבייש להשיא לעצמו שם רע שגנבו בשותפות, משא"כ אם
יתחייב להגנב הוא יבזהו ויקרא לו שם גנב וגרע מלוה רשע ולא

כו. (ליקוט) מאחר שידע. אלא לא ידע אפילו שלחו נתחילה לגנוב
פטור ומיז המשלח כמ"ש במהני דנ"ק ע"ט (ב') [א']*, ועיין מוס' שם
[ד"ה נתון] ונכ"מ י"ד כ' [ד"ה אי בעי] (ע"כ): כח. המראה בר' או
בר'. כ"מ ח' א'. ואמר המראה סי', לאפוקי ממ"ש בתרומה הדשן [סי'
שט"ו] שפטור מטעם דהו' גרמא נזקין, ועיין דרכי משה [סעיף י"ג]:
כט. מיהו בר'. כריב"א [ב"מ י' ע"ב], אלא הרא"ש שם [סי' ל'] בשם
הרמ"ה פסק כרז סמא, וכן פסקו הר"ן [שם ד"ה אי נמי] ונמוקי יוסף

סעיף ח' ה' השליח חייב לשלם. עיין בתשובת חות יאיר סי' רי"ב שכתב
אודות שני גנבים שאחד עלה בסולם ונכנס דרך חלון וגנב מהבית
והשני עמד ברחוב, וזה זרקו לתוך חיקו וברח. פשוט שזה השני עיקר
הגנב ויכול הגנב להוציא כל גניבתו ממנו אע"פ שנחנה לגנב הראשון,
וזה מוכח מהגה בחו"מ סוף סימן שמ"ה, ומ"מ גם שם גם כאן אם אי
אפשר להוציא משני מצי לתבוע לראשון שגנב בפועל ממש, אך צ"ע
בסימן ת"י סעיף ל"ז דיש חולקין וס"ל דמן הדין שנים שהזיקו ואי
אפשר להפרע מאחד השני אינו משלם רק החצי, וא"כ הוא הדין שנים
שגנבו בר', ע"ש עוד. ועיין בתשובת שבות יעקב ח"א סי' קע"ח חולק
על החות יאיר בזה שמדמה שנים שגנבו לשנים שהזיקו, ובאמת לא
דמי כלל, דשנים שהזיקו שלא עשו משום הנאת עצמן לא הוו ערבים
זה לזה, אבל שנים שגנבו בשותפות להנאת עצמן והתעסקו בשותפות
לגנוב, ודאי נעשו אחראין וערבאין זה לזה כמו בשנים שלוחו כאחד
בסימן ע"ז [סעיף א'] בר', וא"כ פשוט דשנים שגנבו ביחד וברח אחד
מהם השני חייב לשלם הכל, ע"ש. ועיין עוד בתשובת חות יאיר שם
שכתב דאם נפרע מאחד הכל וזה תובע מחבירו הגנב החצי, אינו יכול
להוציא מידו אפילו כל הגניבה בידו, וכן אם לא נתפסו על הגניבה וזה
שבא לידו הגניבה לא רצה ליתן לחבירו כלום, אינו יכול להוציא ממנו
בדין שהרי אין הממון שלו בר', ואפילו בדין שמים אינו מתחייב לזה
הגנב רק לזה שפמנו גנב, משא"כ בשעשו שותפות בשטר בר', ע"ש.
ועיין בתשובת חתם סופר חלק חו"מ סי' קל"ג בעובדא באחד שהודה
מתוך תשובה שהוא ופלוני גנבו מפלוני שק צמר מחמת דוחק, ועכשיו
השעשיר ורצה לשלם חציה, וכששאלו לחבירו הודה גם הוא אלא שאין
לו מה לשלם, ועכשיו תובע הבע"ד דמי כל השק צמר מזה שיש לו.
והשיב דח"ל, קיצורו של דברים, אם אחד מהם הוציא השק מרשות
בעלים או הגביהו [נ"ל], והוא באופן שהוא לכדו יכול להוליכה בלי
סיוע השני] אע"פ שנשתתפו בתחילה לילך ולגנוב וגם חלקו בסוף,
מ"מ כיון שאין שליח לדבר עבירה אין כאן גנב אלא זה שקנאו
בהגבהה או בהוצאה מרשות בעלים, ואם שניהם כאחד הגביהו או
הוציאו מרשות בעלים, שניהם קנו בשותפות כשנים אוהיון בטלית
כמבואר בכל הראשונים בב"מ ח' ע"א, דלא כפירוש רש"י שם [דפירוש
שותפין שגנבו, האחד הוציאה מרשות בעלים לדעתו ולדעת חבירו בר',

גליון מהרש"א

ע"כס ללא ידי שמים, עיין ש"ך לעיל סימן ל"ב [ספ"ו]. עיין לקמן סוף סימן שפ"ח
בהנ"ל. ש"ך ספ"ה. אע"ג דלאו שלוחו הוא חייב מידי דגרמי קמ"ל וכו'. וכפ"ת
הרשב"א [בתשובה ח"א סי' פ"ז הנזכרת] כש"ך סימן שפ"ח קמ"ס.

שם בהג"ה. דאין שליח לדבר עבירה. עיין סימן ל"ב ע"ך ספ"ה. עיין לקמן בגליון
סימן מ"י סעיף כ"ה. ובאוסף דרנן נמסק מהר"ט [בתשובה ח"א סי' ע"ה] אם
יש שליח לדבר עבירה, ועיין עליו במשנה למלך פ"ב מרומה ה"ב. ואם המשלח חייב

ערוך השלחן שס"ו א' - שס"ז ב

סימן שסו [גולן שבא לעשות תשובה אם מקבלין ממנו ובו ו' סעיפים]:

הערות
1234567

אפילו הרמ"ם אבל כשגול קרקע ובנה עליה בנינים יש מי שאומר דאפילו בגולן מפורסם ובא לעשות תשובה מעצמו סותר בנינו ומחזיר הקרקע ומקבלין ממנו [סמ"ע] ודא עשו תקנת השבים בקרקע מפני שאינה נגזלת וכן אם הנגול חייב לאחרים מקבל ממנו בכל ענין כדי ליפרע חובותיו אם אין לו ליפרע ממקום אחר [ט"ך]:

ב אם גולן זה שהחזיר וא"ל הנגול איני מקבל ממך כתקנת חכמים וא"ל הנגול אע"פ שאתה מוחל לי אין רצוני בכך ואני רוצה לצאת י"ש ולהחזיר לך אין מוחין ביד הנגול מלקבלו וא"צ להפציר א"ע הרבה דלא עדיפא תקנה זו משמ"ט דהמחזיר חוב אחר שביעית צריך שיאמר משמ"ט אני ואם א"ל הלזה אעפ"כ מקבלין ממנו כמ"ש בס' ס"ז וס"מ לא דמי לגמרי לשם דבשם יכול לסבך בדברים עד שיאמר לו כן כמ"ש שם ובכאן אין

אמר חז"ל [נ"ק לה] הנולדים ומלוי רבית שהחזירו אין מקבלין מהם והמקבל מהם אין רוח חכמים נוחה ממנו ומעשה באדם גולן שבקש לעשות תשובה אמרה לו אשתו ריקה אם אתה עושה תשובה אפילו האבננא אינו שלך ונמנע ולא עשה תשובה לפיכך תקנו תקנה זו כדי שלא ימנע מלעשות תשובה ודוקא גולן מפורסם שעסקיו בכך ותשובתו קשה דצריך להחזיר כל אשר לו אבל גולן דאקראי מקבלין ממנו ואפילו גולן שעסקיו בכך דוקא כשבא לעשות תשובה מעצמו בזה חששו חז"ל כדי שלא ימנע מלעשות תשובה אבל אם כופין אותו להחזיר מקבלין ממנו דהא אינו מתעורר לתשובה וכן דוקא כשאין הגזילה קיימת אבל כשהיא קיימת מקבלין ממנו וה"ה בגול קורה ובנאה בבית אע"פ שהיא קיימת הוה כאינה קיימת דתקנו שישלם דמים כמ"ש בס' ש"ס ולכן אם הוא גולן מפורסם אין מקבלין ממנו

ערוך השלחן עמוד מס 394 ח (ח"מ ב) אפשטיין, יחיאל מיכל בן אהרן יצחק הלוי הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

דין דעת בעלים לא שייך בגזל כל כך דהא הגזל יודע מהגזילה ברוח גזילות [סמ"ע]:

ה בס"י שנה נתבאר דא"צ הבעלים לדעת בשעת החזרה אבל לרשות הבעלים חייב להחזיר לפיכך אם היתה כלי ביד בנו של בעה"ב או ביד עבדו ולקח אחד את הכלי מהבן או מהעבד שלא מדעת הבעלים ונשתמש בו וה"ז שואל שלא מדעת דרינו בגזל וקם לו ברשותו ונתחייב באונסים עד שיחזירנו להבעלים ואם החזירו להבן או להעבד ואבד ממנו או נשבר חייב לשלם ואף שהכלי היתה ביד הבן או העבד מדעת האב או הרב מ"מ אחר שנמדה שלא מדעתו צריך להשיבה להבעלים עצמם כמ"ש בס"י קפ"א ודוקא כשהבן קמן אבל בבן גדול כיון שהחזירה למקום שנמלה והחזירה לבד דעת פמור דבזה לא הוי שואל בגזל כמ"ש בס"י רצ"ב [סמ"ע] ורק לקמן הוי כאבירה מדעת וכן עבר דינו כקמן כמ"ש בס"י רצ"א:

י הגזל את חבירו בישוב ובא להחזיר לו במדבר לא יצא בהשבה אם הגזל לא רצה לקבל והחזיר לו בע"כ אא"כ מקבלה מרצונו אבל אם מחזיר לו בישוב אפילו שלא במקום שגזלו יצא ידי השבה אף כשהחזיר לו בע"כ של הגזל ובס"י רצ"ג נתבאר בפקדון מה דינו ובשם נתבאר דהמפקד אינו יכול לתבוע מהנפקד אלא במקום שהפקד ובגזל לא שייך זה ויכול הגזל לתבוע ממנו אפילו שלא במקום שגזלו ולא דמי לפקדון דפקדון היה ברצון:

לו לעשות כן כיון שזהו מפני תקנת השבים וכן אם לא בא לעשות תשובה מעצמו אלא שהגזל תבעו מחייבים אותו להחזיר וכן אם כ"ד כופין אותו להחזיר כל גזלותיו כמ"ש במעוף א' וכל הדינים האלו גם כנגב מפורסם ובמלוה ברבית שעסקיו בכך ונתבאר ביו"ד סי' קס"א:

ג אמרו חז"ל דהרועים והמוכסים תשובתן קשה מפני שס"מ מן גזולים את הרבים ואין יודעים למי יחזירו לפיכך אמרו חכמים שיעשו בהגזלות צרכי רבים כגון בורות שיחין ובערות ותקוני דרכים ומרחצאות וכיוצא באלו דגם הגזולים יהנו מזה אבל מחילה לא שייך בהם דהא אין מי שיוודע אם גזלו אם לאו וכשיעשה צרכי רבים יסבב ה' שכל אחד מהגזולים או מירשיהם יהנה כפי ערך גזילתו ושימחלו לו והבא לטהר מסייעין אותו מן השמים ורועים היינו כשרועים בהמות שלהם אבל כשרועים בהמות אחרים אינם כחוקת גזלנים דאין אדם חוטא ולא לו:

ד יראה לי דאע"פ שאם ביכולת כ"ד לכוף לגזלן שיחזיר גזילתו כופין אותו מ"מ בגזלי רבים אין כופין אותם לעשות צרכי רבים דהא לאו השבה מעיקרא היא אלא דאם מתעורר בעצמו לעשות תשובה אומרים לו עשה בהם צרכי רבים כי א"א להקן באופן אחר ולא שב"ד יכופו לזה ובס"י שנה נתבאר אופן החזרה כנגב אם צריך דעת בעלים וכל הדינים נזהרים גם בגזלן אך עיקר

סימן שסז [גזל שנשבע וכל דיניו והגזל את אביו ובו כ"ה סעיפים]

ולכן אפילו יודע הגזלן בבירור שהגזול לא נתייאש מ"מ אין לו כפרה עד ששייבנו לידו [ס"ך] וגם בומה"ז אף שאין קרבן מ"מ נוהג דין זה שאין לו כפרה עד ששייבנו לידו [ס"ז]:

ג והרמב"ם בפ"ז מגזילה כתב ברשון זה אבל אם נשבע על ש"פ ומעלה חייב לדרוף אחר הבעלים עד שיחזיר להם אפילו הם באיי הים מפני שכבר נתייאשו מאחר שנשבע ואינם באים עוד לתובעו עכ"ל וכן העתיקו בש"ע ומבואר מזה דאם לא נתייאשו א"צ להוליך לידם והקשו עליו דהא כגמ' מבואר המעם משום דלא ה"ל כפרה כדלא מטי ליריה ואיך יחדש מעם שלא נאמר בש"ס ויש מי שתירץ דהנה יש מרבתינו דס"ל דדוקא כשהורה שלא בפניו צריך להוליך לידו כשנשבע אבל כשהורה בפניו וא"ל הגזל יהא בידך עד שאמלנה א"צ להוליך לידו וה"ל כפרה גם כשעדיין בירו [פוס' קד"י ד"ז: חמ"ר] דכיון דא"ל יהא בידך ה"ל גביה כפקדון והרמב"ם מ"ל דאף כשהורה בפניו צריך להוליך לידו ולזה מפרש המעם דכשנשבע מתייאשים הבעלים אפילו כשהורה בפניו

א הגזל את חבירו ורוצה להשיב את הגזילה ואין הגזל בכאן אינו מחוייב להוליך אחריו הגזילה למקומו אלא מודיעו למקומו שרצונו להחזיר לו גזילתו ויבא וימלנה ולא מיבעיא כשהוא לא הורה על הגזילה ועדים העידו שגזל אלא אפילו אם תבעו הגזל וכפר בו ואח"כ חזר והורה אינו חייב לדרוף אחר הבעלים להחזיר להם אלא יהא בידו עד שיבואו הבעלים וימלום ורק מחוייב להודיע להם מקודם ונראה דזהו דוקא כשגזלו כאן והגזל הלך למקום אחר אבל אם גזלו במקום האחר שהגזל גם עתה שם מחוייב להוליך לו למקום שגזלו דכל הגזלנים צריכין להשיב לאותו מקום שגזלו [וכ"מ ב"ך סי' שס"ו סק"ח]:

ב זה שאמרנו שא"צ להוליך לו הגזילה כד"א כשלא נשבע אבל כשנשבע דשקר ואח"כ הורה שחייב לשלם קרן וחומש ואשם כדכתיב בפ' ויקרא אמרו דהגזול שזה פרוטה ונשבע לו יוליכנו אחריו אפילו למדי שבסוף לא יחשבו והמעם אמרו חז"ל [ב"ק קנ"ג] דכפרה לא הוי עד דמטי ליריה ידכתיב לאשר הוא לו יתגנו ביום אשמתו

ערוך השלחן עמוד מס 395 ח (חוי"מ ב) אפשטיין, יחיאל מיכל בן אהרן יצחק הלוי הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה